

Острозький і його культурна праця. Історична монографія. – Вінніпег, 1958; Нариси з історії української мови. Система українського правопису: популярно-науковий курс з історичним освітленням. – 2-е вид. – Вінніпег, 1990 (1-е вид. – Варшава, 1927); Релігійність Т. Шевченка. – Вінніпег, 1964; Рятування України. На тяжкій службі своєму народові [Спогади]. – 2-е вид., допов. – Вінніпег, 1968; Св. Почаївська Лавра. – Вінніпег, 1961; “Слово про Ігорів похід” – найвеличніша пам’ятка української культури XII ст. – 2-е доп. вид. – Вінніпег, 1967; Українська культура і наша церква. Ідеологія української православної церкви. Житєпис. – Вінніпег, 1991; Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу: Курс, читаний в українським народнім ун-ті. – Київ, 1991 (1-е вид. – Київ, 1918); Українська церква за Богдана Хмельницького 1647-1657. – Вінніпег, 1955; Українська церква: Нариси з історії української православної церкви: У 2-х т. – Київ, 1993. – Т. 1-2 (передрук з вид. Прага, 1942. – Т. 1-2).

Джерела: Archiwum Akt Nowych. Ministerstwo wyznań religijnych i oświecenia publicznego. – № 46-92. – Ogijenko Jan.

Література: Бобровницька Т. Вчений, дослідник, громадський діяч // Життя і слово. – 1994. – 24 вересня; Данилюк П. Нова праця митрополита Іларіона [Українська культура і наша церква – Ідеологія української православної церкви – Житєпис. – Вінніпег, Канада, 1991] // Літопис Волині. – Вінніпег, 1992. – Ч. 17-18. – С. 192-193; Жалобна книга в пам’ять митрополита Іларіона. – Вінніпег, 1973; (Жулинський М.) “Людина невсипущої праці й обов’язку” // Огієнко Іван. Українська культура. – Київ, 1992. – С. 5-10; Задорожній В. Іван Іванович Огієнко – мовознавець // Митрополит Іларіон. Українська культура і наша церква. Ідеологія української православної церкви. Житєпис. – Вінніпег, 1991. – С. 73-81; Ковальський М. Персональна справа Івана Огієнка в Архіві нових актів у Варшаві // Український історик. – 1995. – № 1-4 (124-127). – С. 259-267; Костриця М. Ю. Іван Огієнко – випускник Острозької гімназії // Матеріали IV наук.-краєз. конф. “Остріг на порозі 900-річчя”. – Острог, 1993. – С. 61-63; Кушнір М. Іван Огієнко // Острозькі просвітники XVI-XX ст. – Острог, 2000. – С. 244-252; Літопис Волині. – Вінніпег. – 1992. – Ч. 17-18; Мулик-Луцик Ю. Наукова праця митрополита Іларіона // Ювілейна книга на пошану митрополита Іларіона. – Вінніпег, 1958; Науковий збірник в 30 річницю наукової праці професора, доктора Івана Огієнка. – Варшава, 1937;

Нестеренко А. Митрополит Іларіон – служитель Богові і народові // Ювілейна книга на пошану митрополита Іларіона. – Вінніпег, 1958; Онуфрійчук М. Служив народові й Богові // Літопис Волині. – Вінніпег. – 1992. – Ч. 17-18. – С. 28-34; Поляшук Я. Острогіана митрополита Іларіона // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Науковий збірник. – Вип. 4. – Кам’янець-Подільський, 2009. – С. 139-144; Савчук П. О. Остріг у дослідженнях І. І. Огієнка // Матеріали VI-ї Острозької наук.-краєз. конф. “Остріг на порозі 900-річчя”, 1995. – Остріг (1996). – С. 189-190; Степовик Д. Іван Огієнко // Літ. Україна. – 1992. – 16 січня; Тези доповідей всеукраїнської науково-практичної конф., присвяченої 110-роковинам від дня народження професора Івана Огієнка. – Львів, 1992; Тимошик М. Невтомний сівач на українознавчій ниві // Огієнко І. І. Українська культура (серія “Пам’ятки історичної думки України”). – Київ, 1994. – С. 7-33; Чуб Д. Нове видання “Історія українського друкарства” // Літопис Волині. – Вінніпег, 1988. – Ч. 15. – С. 227-228; Чуб Д. Словник проф. І. Огієнка // Літопис Волині. – Вінніпег, 1988. – Ч. 15. – С. 229-230; Gerus O. W. Iwan Ohienko and founding of Kamianets-Podilsky Ukrainian state University // Український історик. – 1990, Ч. 1-4 (104-107). – С. 78-92.

Микола Ковальський

“Октоїх” (Дермань, 1604)

“Октоїх” (дослівний переклад із грецької “Осьмогласник”) – одне з літургійних видань, що включає чинопослідування вечірні, повечір’я, вранішньої та літургії, змінні впродовж року. Всі піснеспіви розділені на 8 гласів, звідки утворилася й назва. Легендарним автором вважається Іоан Золотоустий.

Назва за титулом: “Охтаикъ, сирѣчь ѡсмогласникъ, твореніє ѡчасти прпѣбнаго ѡца нашего Іванна Дамаскина”. На титулі зазначено початок друкування книги 12 квітня 1603 року; в післямові – дату закінчення друкування 12 вересня 1604 року. На звороті титулу вміщено герб князя В.-К. Острозь-

кого та вірші на герб українською книжною мовою. Передмова без підпису надрукована паралельно церковнослов'янською та українською мовами. У післямові зазначено місце видання: “въ ѡбщомъ манастыри Дермани, коштомъ и накладомъ манастыр'скимъ при игоуменѣ Исаакіи, протосинкгелѣ Александрійскомъ”. Післямова підписана “Даміанъ недостойныи прозвितеръ”, тобто Даміан Наливайко. Вочевидь, саме він у Дерманській друкарні керував роботою над Октоїхом та іншими виданнями. Під підписом букви “І Ф Д”. На останній сторінці післямови йдеться про смерть князя *Олександра Острозького* 2 грудня 1602 року.

Склад видання: титул – арк. 1 І рах., вірш на герб *К. Острозького* – арк. 1 зв. І рах.; вірш “Кр[ѣ]сте господствоуй” та “Чаломъ жи [68] / Нила постника ѡ главизнь” – арк. 2 І рах., паралельно “Предословіе оуказател'но кый разѹм' съдер'житъ в себѣ книга сіа” та “Предмова оуказючи що за розѹм замыкаеть в собѣ таа книга” – арк. 2 зв. – 13 І рах.; [Октоїх]. Гла^ѣ а [1] – арк. 2-41 ІІ рах.; Гла^ѣ в [2] – арк. 42-79 ІІ рах.; Гла^ѣ г [3] – арк. 80-119 ІІ рах.; Гла^ѣ д [4] – арк. 120-160 ІІ рах.; Гла^ѣ є [5] – арк. 1 – 40 зв. ІІІ рах.; Гла^ѣ з [6] – арк. 41-7 ІІІ рах.; Гла^ѣ з [7] – арк. 79-99, 60-78 ІІІ рах.; Гла^ѣ и [8] – арк. 76-80, 111-146 ІІІ рах.; “Свѣтилны въскресны” – арк. 1-3 зв. ІV рах.; “Троичны дневнїи” – арк. 4-5 зв. ІV рах.; “Свѣтилны дневнїи по всю седмицѹ” – арк. 6-6 зв. ІV рах.

Видання збереглося у великій кількості примірників. Складається із 336 аркушів, організованих у 54 зошити переважно по 6 аркушів. Поаркушна формула – арк. 1-13, 1-160, 1-99, 60-80, 111-146, 1-6, [1]. Друк в дві фарби. Рядків на сторінці 39, 29, бл. 53. Розмір 10 рядків – 59, 84, 43 мм. Дзеркало набору 225 x 120 мм. Художнє оформлення – 2 гравюри із зображенням хреста на Голгофі – більша – арк. 79 ІІ рах., невелика – арк. 80 зв. ІІ рах., а також 18 заставок із 14 дощок, 3 кінцівки із 3 дощок, виливні прикраси.

Публікації: Вірші Д. Наливайка “На герб... княжати

Острозького” та “Кресте, господствуй” // Українська література XIV-XVI ст. – Київ, 1988. – С. 514-515.

Місце зберігання: Україна – Київ, НБУВ (4 прим.); НІБУ, Б-ка КПЛ, ЛННБУС (11 прим.), ІМ (3 прим.); УБ; Харків, ХДНБ; Росія – Москва, С.-Петербург, Саратов, Варшава та ін.

Каталоги стародруків: Быкова Т. А. Каталог изданий Острожской типографии и трех передвижных типографий. – Ленинград, 1972. – № 17. – С. 37-38; В помощь составителям сводного каталога старопечатных изданий кирилловского и глаголического шрифтов: Метод. указания: Славянская кирилловская печатная книжность XV – первой четверти XVII в. / Сост. Ю. А. Лабунцев. – Москва, 1982. – № 16. – С. 25; Запаско Я., Ісаєвич Я. Пам'ятки книжкового мистецтва. Каталог стародруків, виданих на Україні. – Львів, 1981. – Кн. I (1574-1700). – № 64. – С. 33; Каратаев И. П. Описание славяно-русских книг, напечатанных кирилловскими буквами. – С.-Петербург, 1883. – Т. 1. – № 176. – С. 301-302; Каталог кириличних стародруків Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника Національної академії наук України. – Вип. 2: Видання друкарень Острога, Дермані, Стрятина, Крилоса, Угорець, Рохманова / Авт.-укл. В. Я. Фрис. – Львів, 1996. – № 44-54. – С. 40-61; Кириличні стародруки 15-17 ст. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського: Каталог / Уклад. Н. П. Бондар, Р. Є. Кисельов, при уч. Т. М. Росовецької. – Київ, 2008. – № 48. – С. 45; Петров С. О., Бирюк Я. Д., Золотарь Т. П. Славянские книги кирилловской печати XV-XVIII вв. Описание книг, хранящихся в Государственной публичной библиотеке АН УССР. – Киев, 1958. – № 44. – С. 30-31; Украинские книги кирилловской печати XVI-XVIII вв.: Каталог изданий, хранящихся в ГБЛ. – Вып. 1. 1574 – I пол. XVII в. / Сост. Т. Н. Каменева, А. А. Гусева. – Москва, 1976. – № 14. – С. 14-15; Ундольский В. М. Очерк славяно-русской библиографии. – Москва, 1871. – № 154. – С. 23.

Література: Ісаєвич Я. Д. Преємники первопечатника. – Москва, 1981. – С. 16; Його ж. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. – Львів, 2002. – С. 135; Мицько І. З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990. – С. 126.

Наталія Бондар